

4/2022 | Policy Brief | Tietoa lääkepoliittisen päätöksenteon tueksi

Lääkehoitojen riskienhallinta ja moniammatillinen yhteistyö avohuollon apteekeissa

Kallio S

Apteekit vahvemmin osaksi lääkehoitojen riskienhallintaa

- Lääkehoitojen riskienhallintaa apteekeissa tulisi kehittää järjestelmälähtöisesti osana terveydenhuoltoa.
- Apteekissa tunnistettujen lääkitysriskien ratkaisemiseksi tiedonkulkua terveydenhuollon toimijoiden välillä tulisi helpottaa tietoteknisillä ratkaisuilla sekä tehtävien ja vastuiden selkeämmällä määrittelyllä.
- Uusia moniammatillisia toimintamalleja tarvitaan, jotta pystytään varmistamaan potilaan koko hoitopolun kattava turvallinen lääkehoito.
- Erityisesti iäkkäiden lääkehoitoihin liittyvää osaamista tulisi kehittää apteekeissa lääkitysriskien hallinnan tehostamiseksi.

Väestön ikääntyminen ja lääkitysongelmat lisäävät terveydenhuollon painetta

Väestön ikääntyminen on lisännyt terveydenhuollon painetta ja lääkehoitoon liittyvien ongelmien ja riskien taakkaa. Tämä on pakottanut etsimään uusia strategioita ja työkaluja lääkehoitoihin liittyvien ongelmien ja riskien ehkäisemiseksi, ratkaisemiseksi ja vähentämiseksi. Tavoitteena oli tutkia avohuollon apteekkien osallistumista iäkkäiden lääkehoitojen ennakoivaan riskienhallintaan yhdessä muun terveydenhuollon kanssa. Tätä tutkittiin verkostotoiminnan ja järjestelmälähtöisen riskienhallinnan näkökulmasta.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu kolmeen eri aineistoon:

- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean moniammatilliseen verkostoon (2012–2015) osallistuneiden terveydenhuollon ammattilaisten haastattelut (n=15) vuonna 2012.
- Järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus vuosina 2000–2016 julkaistuista artikkeleista, joissa on kuvattu apteekkien osallistumista lääkehoidon arviointeihin ja niiden vaikuttavuutta.
- Kysely Suomen apteekeille vuonna 2015 riskienhallinnan toimenpiteistä lääketoimitusten yhteydessä (vastausprosentti 29, n=169).

Keskeiset tulokset

- Moniammatilliseen yhteistyöhön ja ikäihmisten lääkitysten järjeistämiseen liittyi haasteita useilla toiminnan tasoilla, kuten lainsäädännössä, tietojärjestelmissä, työn organisoinnissa, resursseissa ja asenteissa. Koettiin, ettei kukaan ota vastuuta potilaan kokonaislääkityksestä. Ratkaisuksi ehdotettiin useimmin selkeämpää työn ja vastuiden jakoa, farmaseuttisen osaamisen parempaa hyödyntämistä ja työkalujen kehittämistä.
- Kirjallisuushaussa löytyi 16 artikkelia, joissa kuvattiin 12 erilaista lääkehoidon arvioinnin mallia. Apteekkien osuus toimintamalleissa vaihteli reseptien toimitushistorian lähettämisestä kokonaisvaltaiseen lääkehoidon arviointiin. Toimintamalleilla oli eniten vaikutusta lääkitysongelmien vähenemiseen ja parempaan hoitoon sitoutumiseen.
- Apteekeille tehdyn kyselyn mukaan reseptitoimituksen yhteydessä pystyttiin ratkaisemaan lähinnä resepteihin liittyviä teknisiä ongelmia ja parantamaan potilaiden hoitoon sitoutumista, mutta hoidolliset ongelmat jätettiin useimmin potilaalle itselleen ratkaistavaksi yhdessä lääkärin kanssa. Lääkitysongelmien ratkaisemiseksi oli vain harvoin muun terveydenhuollon kanssa yhdessä sovittuja toimintatapoja. Apteekeissa osattiin varmistaa lääkkeiden oikeat annokset ja tunnistaa lääkkeiden yhteisvaikutukset. Puutteita osaamisessa koettiin eniten hoidollisten, erityisesti iäkkäiden lääkityksiin liittyvien riskien tunnistamisessa sekä riskien tunnistamista tukevien sähköisten työkalujen käytössä ja niiden tuottaman tiedon tulkitsemisessä.

Lisälukemista

Kallio S. Community Pharmacists' Contribution to Prospective Medication Risk Management for Older Adults in the Context of Network Theory. Väitöskirja. Helsingin yliopisto 2021: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/335391>

Kallio S, Eskola T, Airaksinen M, Pohjanoksa-Mäntylä M. Identifying gaps in community pharmacists' competence in medication risk management in routine dispensing. *Innov Pharm* 12(1), 2021

Kallio S, Eskola T, Pohjanoksa-Mäntylä M, Airaksinen M: Medication risk management in routine dispensing in community pharmacies. *Int J Environ Res* 17(21):8186, 2020

Kallio S, Kiiski A, Airaksinen M, Mäntylä A, Kumpusalo-Vauhkonen A, Järvensivu T, Pohjanoksa-Mäntylä M: Community Pharmacists' Contribution to Medication Reviews for Older Adults: A Systematic Review. *J Am Geriatr Soc* 66(8):1613-1620, 2018

Kallio S, Kumpusalo-Vauhkonen A, Järvensivu T, Mäntylä A, Pohjanoksa-Mäntylä M, Airaksinen M: Towards interprofessional networking in medication management of the aged: current challenges and potential solutions in Finland. *Scand J Prim Health Care* 34(4):368-376, 2016

Lisätietoja

Sonja Kallio (sonja.kallio@apteekkariliitto.fi), proviisori, FaT, Suomen Apteekkariliitto. Tutkimuksen aikaan työskennellyt Hyvinkään 3. apteekissa, Helsingin yliopistossa ja HUS Apteekissa. Tutkimusta varten on saatu apurahaa Suomen Apteekkariliitolta ja Yliopiston Apteekilta.

Policy Brief on tutkimusryhmän laatima. Vastuu sisällöstä ja jakelusta kuuluu tutkimusryhmälle. Ratti-tutkimusverkosto ja julkaisualustan ylläpitäjä eivät vastaa yksittäisten Policy Briefien sisällöstä.